

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У лютому 2021 року, після повернення економіки до функціонування в умовах адаптивного карантину, цінова ситуація переважно зберігала характерні ознаки попередніх місяців – стала тенденція до концентрації споживчої активності на товарах та послугах першої необхідності й надалі формувала ціни споживчого ринку.

На даному етапі динаміка внутрішніх цін фактично є характеристикою процесу адаптації суспільства до перманентного форс-мажорного стану.

Реалізації накопиченого монетарного потенціалу в цінах не спостерігалось. Він компенсований загалом стриманою споживчою активністю.

В той же час набирає обертів посилення ролі витратної складової ціни як під тиском зовнішніх (зростання попиту та, відповідно, цін), так і внутрішніх чинників (подорожчання сировини та енергії).

Як і прогнозувалося до цього, за підсумком 2021 року зростання споживчої інфляції, вірогідно, перевищить цільовий рівень Національного банку на тлі поступового відновлення економічної активності. Втім така ситуація не призведе до кардинальних змін середньострокового тренду на уповільнення інфляційних процесів (вже у 2022 році очікується вичерпання тиску інфляційних чинників) та не формуватиме негативних умов для розвитку вітчизняної економіки.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Січень 2021	Лютий 2021	Січень 2021	Лютий 2021
Зміни споживчих цін	6,1	7,5	1,3	1,0
Базова інфляція	5,0	5,6	0,3	0,5
Небазова інфляція	7,9	10,4	2,7	1,7

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

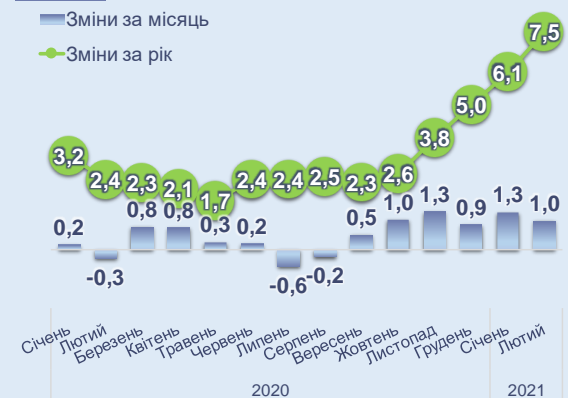
Споживча інфляція в лютому уповільнилася до 1% за місяць порівняно зі зростанням на 1,3% у попередньому місяці, що практично відповідає прогнозованим тенденціям. Водночас у річному обчисленні інфляція й далі зростала – до 7,5% у лютому з 6,1% у січні 2021 року.

Це стало відображенням у цінах споживчого ринку, насамперед, впливу з боку немонетарних чинників. Так, у лютому уповільнення небазової інфляції відбулося виключно через зниження тарифного тиску на ринок, незважаючи на зростання цін за іншими компонентами – продовольчі товари та паливо.

Довідково. За групою “Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива” було зафіксовано зниження цін/тарифів на 1,8% порівняно з підвищенням на 6% у січні. Зокрема, завдяки рішення Уряду тарифи на природний газ для населення загалом було знижено на 6,6% за місяць (більшість газопостачальних компаній встановили роздрібну ціну на рівні граничної, а деякі компанії – навіть нижчу ціну).

Максимальна гранична ціна на природний газ для населення тимчасово встановлена на рівні 6,99 грн/куб. метр (з урахуванням ПДВ та плати за транспортування магістральними газопроводами до внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи). Відповідне рішення

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Базова і небазова інфляція, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

закріплене постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2021 № 25 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”. Крім того, було знижено тарифи на розподіл природного газу для 13 операторів газорозподільних мереж. З 01.02.2021 тарифи на послугу розподілу природного газу обмежено на рівні не більше 1,79 грн/куб. метр на місяць без ПДВ (постанови НКРЕКП від 30.01.2021 №№ 123-135).

За розрахунками Мінекономіки **небазова інфляція уповільнилася до 1,7% за місяць** (внесок до загальної споживчої інфляції становив 0,7 в.п.) порівняно зі зростанням на 2,7% у січні 2021 року.

Водночас у річному обчисленні небазова інфляція, як загалом і обидва виміри базової інфляції (у місячному й річному обчисленні) прискорилися відповідно: до 10,4% у лютому з 7,9% у січні 2021 року, до 5,6% у лютому з 5% у січні 2021 року, що було зумовлено:

- ✓ сталою тенденцією до концентрації споживчої активності на товарах та послугах першої необхідності, насамперед на продовольчих товарах (найбільш чутливими були продукти харчування, які є сировинними або з низьким ступенем обробки), паливі та охороні здоров'я;
- ✓ посиленням ролі витратної складової ціни, що відбувалося як через намагання бізнесу відшкодувати “ковідні” втрати, так і з огляду на стрімке зростання закупівельних цін на сировину, зокрема через нижчий врожай більшості сільгоспкультур за підсумком 2020 року в Україні та у світі.

Довідково. За результатами щомісячного опитування підприємств України, проведеного в лютому 2021 року Національним банком, підприємства всіх секторів прогнозують зростання цін на власну продукцію та послуги на тлі подорожчання сировини й товарів постачальників.

Тиск затратності переважив вплив сезонності й зумовив стрімке зростання цін у харчовій промисловості (на 27,3% у річному обчисленні або на 5% з початку поточного року), що наразі поступово реалізується на споживчому ринку.

Довідково. Упродовж лютого 2021 року на споживчому ринку прискорилося зростання цін як на продукти харчування з високим ступенем промислової обробки (за розрахунками Мінекономіки до 1,4% порівняно з 0,7% у січні), так і на продукти харчування, які є сировинними або з низьким ступенем обробки (до 3,2% порівняно з 2,4% у січні).

Крім того, стрімке зростання цін на світовому ринку на енергоносії, також відобразилося на підвищенні внутрішніх цін на паливно-мастильні матеріали (до 7,3% порівняно з 2,3% у січні). Такий тиск зростає й через збільшення внутрішнього попиту на тлі відносно більшої мобільності населення та, відповідно, підвищеного попиту на нього.

Суттєвий попит на світовому ринку також сприяв зростанню деяких внутрішніх цін на продовольство, найбільш ілюстративним є різке прискорення цінової динаміки на соняшникову олію (до 7,6% порівняно з 2,9% у січні).

Довідково. За даними Держмитслужби за два місяці 2021 року фізичні обсяги експорту насіння соняшнику збільшилися в 3,6 раза порівняно з аналогічним періодом 2020 року, вартісні – у 3,2 раза. За оцінкою асоціації “Укроліяпром” однією з основних особливостей поточного маркетингового року є те, що внутрішні ціни вдвічі, а той утримав

Рис. 4 Зміни цін на деякі товари та послуги, % до попереднього місяця

Рис. 5 Зміни цін на деякі комунальні послуги, % до попереднього місяця

Рис. 6 Зміни цін на продовольчому ринку, % у річному обчисленні

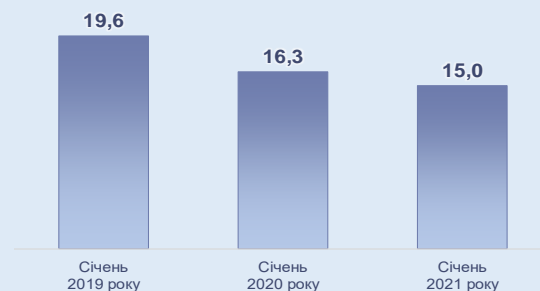
перевищують ціни, за якими здійснюється експорт насіння соняшнику. При цьому стримується його продаж олійнодобувним підприємствам.

Натомість, попри збільшення виробничих витрат, інша значна частина непершочергових товарів та послуг відчуває на собі певний дефіцит попиту, що змушує виробників зберігати відносно незмінний рівень цін або, навіть, їх знижувати. Прикладом такої ситуації є триваюче здешевлення товарів середньострокового користування (за розрахунками Мінекономіки на 2,9% за місяць або на 6,1% з початку поточного року). Але, незважаючи на це, а також і те, що реалізації накопиченого монетарного потенціалу в цінах поки що не спостерігалось (оскільки погашалася загалом стриманою споживчою активністю економічних суб'єктів), дія чинників затратності, структурних зсувів у пріоритетах населення та впливу світової динаміки, переважала й рухала **базову інфляцію в бік прискорення до 0,5%** (внесок – 0,3 в.п.) з 0,3% місяцем раніше.

Якщо розглядати поточну ситуацію як певною мірою сталий тренд, то динаміка внутрішніх цін фактично є характеристикою процесу адаптації суспільства до існування в умовах карантину.

З урахуванням наведеного вище, **очікується, що споживча інфляція**, попри тимчасові цінові коливання на деяких товарних ринках та певне прискорення впродовж цього року, **хоч і перевищить цільовий рівень Національного банку, втім не призводитиме до кардинальних змін середньострокового тренду на уповільнення інфляційних процесів та не формуватиме негативних умов для розвитку економіки.**

Рис. 7 Зміни середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 8 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

ЗМІНИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головне

У лютому 2021 року ціни виробників промислової продукції, передусім, під постійним тиском швидкозростаючих цін на світовому ринку, а також з огляду на відновлення внутрішнього попиту різко прискорили свою динаміку. Подальше зростання витратної частини виробництва (подорожчання сировини та енергії) і підвищений внутрішній попит сприяли надолуженню розриву між цінами на продукцію, яка спрямована на внутрішній ринок, та цінами на продукцію, яка реалізується за межі України. Не останню роль у цьому відігравали також і намагання виробників відшкодувати “ковідні” втрати.

З огляду на таку динаміку, очікується, що впродовж I півріччя 2021 року більшість чинників матимуть інфляційний характер: подальше зростання світових цін, висока собівартість виробництва на тлі підвищеного зовнішнього й, насамперед, внутрішнього попиту.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Січень 2021	Лютий 2021	Січень 2021	Лютий 2021
Зміни цін виробників промислової продукції	17,6	26,6	5,2	7,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	38,4	70,8	12,4	21,9
Переробна промисловість	19,8	23,8	3,3	4,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,3	13,8	6,4	8,8

Джерело: Держстат

Ціни в промисловості в лютому 2021 року й далі стрімко зростали – на 7,8% за місяць (на 5,2% у січні). Надвисокі значення, що фіксуються з початку цього року, є свідченням збереження тренду на прискорення, що почався ще з липня 2020 року. Як наслідок, у річному обчисленні ціни прискорилися до 26,6% (з 17,6% у січні 2021 року).

Наразі спостерігаються процеси надолуження розриву між цінами на продукцію, яка спрямована на внутрішній ринок, та цінами на продукцію, яка реалізується за межі України. Так, за підсумком лютого 2021 року зростання цін на продукцію, яка реалізується в межах України, у річному обчисленні досягло 21,2% (з 11,2% у січні), а на продукції, яка реалізується за межі України – 50,8% (з 46,2% відповідно).

Посилення тиску на виробничу діяльність підприємств відбувалося також і через збільшення витратної частини виробництва, оскільки прискорили й так стрімке зростання ціни на:

- ✓ товари проміжного споживання – зростали найвищими з усіх основних промислових груп темпами (у річному обчисленні до 43,1% у лютому з 30,2% у січні);

Рис. 1 Зміни цін виробників промислової продукції, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни цін виробників промислової продукції в галузевому розрізі, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін виробників промислової продукції в цілому, а також призначену для реалізації в межах України та за її межі, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

- ✓ енергію (до 20,8% у лютому з 7,1% у січні) за всіма компонентами цієї групи як через підвищення закупівельних цін, так і через зростання зовнішнього і внутрішнього попиту.

Найбільш стрімке зростання цін, як і в попередні місяці, відбувалося в добувній промисловості – на 21,9% у лютому до січня 2021 року (внесок до загального збільшення цін у промисловості – 2,98 в.п.). Зростання у лютому, передусім, пов'язано з підвищенням цін на продукцію для внутрішнього ринку – вартість залізної руди збільшилася в 1,9 раза на тлі відновлення вже внутрішнього попиту з боку метпідприємств як перед початком будівельного сезону, так і з огляду на динаміку цін на світовому ринку. При цьому, ціни на залізну руду, яка реалізується за межі України, зросли на 7,6%. У підсумку розрив між темпами подорожчання продукції, яка спрямована на внутрішній та на зовнішній ринок, у добуванні металевих руд нівельовано – у річному обчисленні ціни зросли у 2,3 раза та 2,1 раза відповідно.

Довідково. На світовому ринку ціни на залізну руду в лютому 2021 року (р/р) і далі збільшувалися високими темпами, що зумовлено високим попитом із боку Китаю (який є найбільшим у світі імпортером) після завершення святкування китайського нового року на тлі зростання завантаження сталеливарних потужностей, щоб відновити рівень складських запасів для задоволення майбутнього попиту на металопродукцію, у тому числі з боку будівництва. Відповідно, за даними Світового банку ціни на залізну руду в лютому (р/р) зросли в 1,9 раза (в 1,8 раза в січні 2021 року).

Тобто, основним інфляційним чинником і далі залишалося стрімке зростання цін саме на світовому ринку, відображенням чого стало також збільшення цінових показників у переробній промисловості. **Ціни в переробній промисловості в лютому до січня 2021 року зросли на 4,5%** (внесок – 2,89 в.п.). Зокрема збільшилися ціни:

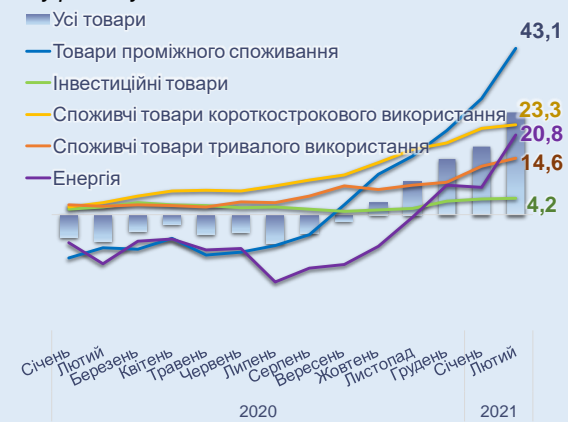
- ✓ на продукцію металургії (на 10,9% за місяць, внесок – 1,6 в.п.), де найбільш відчутним для внутрішнього ринку було зростання світових цін на базові метали;
- ✓ в хімічній промисловості (на 4,5%, внесок – 0,13 в.п.), де вперше за останні місяці, вищими темпами почали зростати ціни на продукцію, яка спрямована на внутрішній, ніж на зовнішній ринок (на 5,4% та на 3% відповідно);
- ✓ у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення (на 22,6%, внесок – 0,54 в.п.) урахувавши вплив зростання світових цін на енергоносії.

Довідково. За даними Світового банку ціни на базові метали (р/р) зросли на 38,2% ("плюс" 23,9% у січні) за рахунок попиту з боку інфраструктурного будівництва та автомобілебудування; на нафту марки Brent – на 12,7% ("мінус" 14,2%), на тлі домовленостей між країнами ОПЕК+ щодо скорочення обсягів видобутку в лютому-березні (зокрема, Саудівської Аравії), а також заходів стимулювання економіки (зокрема, США та Китаю), що вплинуло на ділову активність та, відповідно, відновлення автомобільного трафіку.

Поряд зі збереженням впливу світового ринку на внутрішні ціни продовжували впливати й інші чинники.

Так, скорочення врожаю більшості сільгоспкультур, зокрема, цукрових буряків, соняшнику та зернових на тлі зростання світових

Рис. 4 Зміни цін виробників промислової продукції за основними промисловими групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни світових цін на залізні руди й базові метали, а також внутрішніх у добуванні металевих руд та в металургії, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Рис. 6 Зміни світових цін на нафту і природний газ, а також внутрішніх у добуванні сирової нафти та природного газу й у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

цін на продовольство підтримує подальше підвищення цін у виробництві цукру (на 6,1% у лютому 2021 року), у виробництві олії та тваринних жирів (на 5% відповідно), у виробництві борошномельно-круп'яної промисловості (на 5,7%), у виробництві хліба, хлібобулочних і борошняних виробів (на 3,7%). Крім того, подорожчання готових кормів для тварин, що утримуються на фермах (на 4,2%), зумовило підвищення цін у виробництві м'яса та м'ясних продуктів (на 3,5%). Усі ці чинники і визначили зростання цін у харчовій промисловості загалом на 2,2% (внесок – 0,52 в.п.).

Довідково. У лютому 2021 року середня значення Індексу продовольчих цін ФАО було більшим на 2,4% рівня попереднього місяця (на 16,7% рівня лютого 2020 року), і, в підсумку, цей показник досяг найвищого значення з липня 2014 року. У лютому цей ріст зумовлений насамперед значним підвищенням цін на цукор – на 6,4% (на 9,5% рівня лютого 2020 року), рослинні олії – на 6,2% (на 51% відповідно) і зернові – на 1,2% (26,5%).

Поряд із цим, і далі продовжується **зростання цін в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 8,8%** (внесок – 1,95 в.п.).

Довідково. За даними ДП “Оператор ринку” в лютому 2021 року середньозважена ціна акцептованої на ринку “на добу наперед” електричної енергії в порівнянні з попереднім місяцем збільшилася на 10,58% та становила 1 637,98 грн/МВт.год (без ПДВ).

Рис. 7 Зміни деяких цін у харчовій промисловості, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Січень 2021 року			Лютий 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	1,3	–	6,1	1,0	–	7,5
Базовий ІСЦ	0,3	0,2	5,0	0,5	0,3	5,6
Небазовий ІСЦ	2,7	1,1	7,9	1,7	0,7	10,4
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	1,4	0,6	5,9	2,1	0,9	8,5
Алкогольні напої, тютюнові вироби	1,0	0,1	9,4	1,3	0,1	9,9
Одяг і взуття	-4,0	-0,2	-5,7	-3,5	-0,2	-4,9
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	6,0	0,5	18,4	-1,8	-0,1	18,6
Водопостачання	10,9	0,0	31,5	0,1	0,0	14,1
Водовідведення	17,3	0,0	36,6	0,2	0,0	21,6
Електроенергія	36,6	0,5	36,6	0,0	0,0	36,6
Природний газ	-4,5	-0,1	34,8	-6,6	-0,1	44,6
Гаряча вода, опалення	3,3	0,1	3,6	0,5	0,0	5,6
Предмети домашнього вжитку	0,0	0,0	0,8	0,5	0,0	1,3
Охорона здоров'я	0,4	0,0	8,2	0,5	0,0	8,2
Транспорт	1,0	0,1	4,4	1,6	0,2	6,0
Паливо та мастила	2,3	0,1	-4,7	7,3	0,2	4,4
Зв'язок	1,0	0,0	4,3	0,2	0,0	4,2
Відпочинок і культура	0,6	0,0	0,7	0,9	0,0	1,9
Освіта	1,2	0,0	13,7	0,6	0,0	14,0
Ресторани та готелі	0,3	0,0	3,4	0,9	0,0	3,7
Різні товари та послуги	1,3	0,1	5,6	0,6	0,0	5,3

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку

Темпи приросту/зниження ІЦВ за основними галузями

Ключові показники	Січень 2021 року			Лютий 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Зміни цін виробників промислової продукції	5,2	–	17,6	7,8	–	26,6
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	12,4	1,7	38,4	21,9	3,0	70,8
Добування кам'яного вугілля	3,3	0,1	1,2	6,3	0,1	11,6
Добування сирової нафти та природного газу	11,4	0,5	24,6	8,9	0,4	44,5
Добування металевих руд	18,4	1,1	64,9	40,3	2,5	124,4
Переробна промисловість	3,3	2,1	19,8	4,5	2,9	23,8
Виробництво харчових продуктів, напоїв і топилових виробів	2,8	0,7	26,1	2,2	0,5	27,3
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	2,4	0,1	3,8	22,6	0,5	31,8
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	9,6	0,3	29,4	4,5	0,1	33,6
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	2,3	0,0	11,4	0,5	0,0	10,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	0,6	0,0	4,7	0,5	0,0	5,4
Металургійна промисловість	6,4	0,9	34,6	10,9	1,6	43,9
Машинобудування	1,4	0,1	3,2	0,5	0,0	3,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	6,4	1,4	2,3	8,8	2,0	13,8

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку